

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

7. An effectus causam volu[n]tariam consequutus voluntati imputetur
tempore, quo in nostra potestate non est.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

finito tempore possideret, tacite precarium renouari: quia dominus, cum patitur rem precario possideri, tacite intelligitur eam precario concedere: subiungitur: Certe si interim dominus furere ceperit, vel decesserit, precarium non redintegratur. Hoc ideo constituit lex, quia furiosus, vel defunctus, nisi expressè confirmasse, Ergo in furore, vel morte voluntas præcedens, etiam non mutata, non intelligitur perseverare. Item in l. Qui ad certum, ff. Locati, statutum erat, finito tempore conductionis, colono in fundo permanente, fundum ex integro locari: quia eo ipso, quod dominus patitur colonum in fundo esse, intelligitur locationem renouare: subiungitur: Si interim dominus furere ceperit, vel decesserit, locatio non redintegratur. Ergo lex insinuat, priorem voluntatem, etiam si non varietur in furioso, vel mortuo, non permanere. Item in l. si tibi, §. Vnius, ff. de optione, vel electione legata, decernitur hoc modo: Vnius hominis mihi, & tibi optio data est, quia Titius legauit mihi, ut unum ex seruis suis optarem, & deinde eodem modo legauit tibi, ut optares, & decessit, ego postea optaui Caium seruum Titii, & in quoque postea eundem Caium optaui: Caius est communis virique, mihi, & tibi seruus; nisi ego, cum optassem, mutassem voluntatem, quod si postquam optassem, & antequam tu optares, decessissem, aut furiosus factus essem, non eris seruus communis; quia non videtur consentire, qui sentire non possem. Humanus autem erit, ut & in hoc casu, quasi semel electione facta, fiat seruus communis. Haec tenet lex. Ex qua colligitur, priorem voluntatem etiam non mutata post furorem, aut mortem non permanere. Præterea in l. Inter causas, & l. si quis alicui, §. morte, ff. mandati, & in l. Mandatum, C. Mandati, & Instit. De Mandato, §. Non tantum, aperte dicitur, mandatum morte domini finiri. At verò contrarium in alijs legibus videtur constitui, nam in l. Solutio, §. Voluntatem, ff. Solutio Matrimonio, cum statutum esset, filiam, nisi euidenter contradicat, eo ipso consentire, cum pater agit de dote; subiungitur, quasi ex voluntate patrem experiri, si furiosam filiam habeat, nam ubi non potest per demeritiam contradicere, consentire quis merito creditur. Hæc in lege. Item in Instit. De Codicillis, §. Non tantum, statuitur, Codicillos siue ante, siue post testamentum factos, ipso iure tacite confirmari in testamento, vel præcedenti, vel sequenti, si appareat, eum, qui testamentum fecit à voluntate, quam in Codicillis expresserat, non recessisse, licet olim codicilli non valerent nisi testamento expressè confirmarentur. Præterea in cap. A nobis, 1. De sententia excommunicationis, constituitur, ut excommunicatus, in quo signa debite pœnitentiæ præcesserant, absoluat post mortem: quia intelligitur in ea pœnitentiæ voluntate decessisse. Item in Concilio Carthaginensi, can. 34, & refertur, de consecr. Dist. 4, cap. Aegrotantes, statutum est, Infirmos, qui pro se respondere non possunt, cum voluntas eorum testimonium sui dixerit, baptizandos esse. Ergo Concilium insinuat, voluntatem præcedentem, à qua non est recessum, in ipsa ægritudine permanere. Item ut colligitur ex c. Paruuli, de consecr. d. 4. Subito obmutescens baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habet. Tandem in cap. Maiores §. vltimo, De Bap-

tismo, & eius effectu constituitur, Dormientes, & amentes, si prius, quam amentiam incurrerent, uat dormirent, in contradictione peristerent: quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare, si sic fuerint baptizati, characterem non suscipiunt. Secus autem si prius Catechumeni extitissent, & habuissent propositum Baptismi. Vnde tales in necessitatis articulo consuevit Ecclesia baptizare. Haec tenet constitutio. Quapropter colligit Sotus, si Titius inquit, adultus sciens quid fiat, sinat se baptizari, vngi oleo, confirmari, vel ordinari, eo ipso videtur tacite consentire. Ne igitur huiusmodi leges sibi contrarie esse videantur, animaduertendum est in his, in quibus satis est non contradicere, iura statueri, priorem voluntatem, si quis ab ea non recesserit, permanere in amentia, ebrietate, somno vel ægritudine: In his verò, in quibus necessarius est consensus, eadem iura consilium, voluntatem præcedentem non perdurare, etiam si in ea variatio facta non fuerit. Posteriores supra citatæ leges de priori casu loquuntur: priores verò constitutiones de posteriori casu oportet intelligi.

Cap. VII.

An effectus causam voluntariam consecutus, voluntati imputetur tempore, quo in nostra potestate non est.

SOLET in quæstione vocari ob multos rerum euentus, An effectus, qui causam voluntariam consequitur, sit voluntati imputandus eo tempore, quo ita ex causa antea data contingit, ut in nostra potestate non sit? De qua re agit Altiusfordensis in Summa lib. 2. Tract. 2. cap. 1. q. 4. & cap. 2. q. 3. Bonauentura 2. Dist. 22. art. 2. q. 3. Gab. 2. Dist. 22. q. 2. art. 2. conclus. 3. & Dist. 41. q. 1. art. 3. Dub. 3. Almainus Tract. 1. Moral. cap. 5. Cordubensis lib. 2. De Ignorantia q. 18. Castrus lib. 2. De lege pœnali cap. 14. Couarruias in Clement. Si Furiosus, De homic. part. 3. initio, num. 4. Si Thomas 2. 2. q. 150. art. 4. q. 79. a. 3. ad 3. & 1. 2. q. 71. art. 5. Marfilus in 2. q. 21. art. 2. memb. 9. & q. 113. memb. 7. Maior in 4. Dist. 17. q. 8. & Dist. 9. q. 2. Buridanus lib. 3. Ethic. q. 10. Sotus in 4. Dist. 12. q. 7. art. 7.

In hac quæstione possunt multi casus accidere, veluti si Titius sponte sua incidat in ebrietatem, & postea in ebrietate destitutus vsu rationis, aut multa bona præstet, aut peccata committat, Quæritur, an eiusmodi bona, vel mala in ebrietate admissa in eius voluntatem conferantur. Item culpa sua quis factus est furiosus, vel amentis, & in furore, vel amentia delinquit ac peccat in legem, An ea peccata sint in eo voluntaria? Præterea, Titius ventri, & gulscienter indulget, ex quo postea in somno polluitur, An nocturna pollutio per quietem ex nimio cibo, & potu profecta, sit in eo voluntaria, & peccatum? Mane etiam quis somno se dedit, & cum Missæ sacrificio deberet interesse, ut par erat, cum dies sacer esset, id omittit somno oppressus, An ea præcepti omisso sit vitio, & culpæ tribuenda? Ad hæc, Titius mittit sagittam, ut Caium interimat, ad quæ priusquam illa perueniat, eum facti pœnitet, & deinde Ca-

ius fa-

ius Sagittæ ictu percussus perit; Queritur, an Caij cædes Titio, licet pœnitenti, ac dolenti culpæ sit danda. Mâdat item Titius seruo suo uti Caium occidat, quod antequam eueniat, voluntatem Titius reuocat: nihilominus tamen seruus interim Caium interficit, An Caij mors sit in Titij voluntatem referenda etiam eo tempore, quo voluntatem mutauit, & cædem impedire non potuit. Item Titius Caium vulnerat, & vulneratus dies aliquot lecto decumbit; interim Titius dolet Caium vulnerasse, & Caius vulnere perijt, an Caij interitus vna cum vulnere sit voluntate, & culpa Titij subsequutus? Præterea Titius multis negotijs distractus sui debiti muneris obliuiscitur; & ideo officium, quod præstare debebat omittit, an Titius in huiusmodi omissione delinquat.

In hac quæstione duæ sunt opiniones, **Prima docet**, effectum ex causa voluntaria natum, voluntati minime imputari eo tempore, quo ita ex causa data naturaliter profuit, ut iam amplius in potestate voluntatis non sit. **Primo**, quia non potest esse voluntarium; quod non est in nostra potestate. Deinde, quia nemo in somno, ebrietate, furore, vel amentia promereri aliquid potest: ergo nec peccare; nam sicut in peccato libertas requiritur, sic etiã in merito. Item quia si ego quippiam mali vellem, & antequam id re ipsa subsequeretur, à voluntate recederem, deinde vero effectus me nolente contingeret, ego peccassem: quod videtur absurdum: fieri enim potest, ut ego ex vera cordis pœnitentia voluntatem deposuerim Dei gratiam consecutus, quam non possum amittere ex effectu contra meam voluntatē subsecuto. **Accedit his**, quod cum dormit quis, vel furiosus, amens, aut ebrius est, seu rationis amisso, perinde est, ac si infans, vel animal expertis rationis fuisset, in quibus peccatum esse non potest; præsertim cum ex opposita ratione conficeretur, ut si Titius culpa sua in morbum incidisset, ex quo præcepta exequi, & præstare non posset, in eo peccata essent omnes præceptorum omissiones: Aut si Titius presbyter lögum iter conficiens, codicem precationum sponte sua à se abijceret; aut amitteret, ac deinde eum facti pœniteret; in eo peccatum esset quæcunque diuini officij omisso postea subsecuta. Immo sequeretur etiam, ut Titius, si prauum peierandi habitum acquisisset, quem postea abijcere conaretur, ex prauo habitu, etiam nolens, aut prorsus ignorans, quod loquitur, peierans assidue peccasset, quod reuera est absurdum: quia cum quippiam agimus, facimusue sola imaginatione ducti, ex habitibus nec laudamus, nec vituperamur, sed ex actibus humanis ratione, & voluntate libera factis: actus autem ex habitu solo proficilentes contra voluntatem nostram, voluntarij esse non possunt. Huius opinionis sunt Gabriel, Almainus, Maior, Castrus, Coñarruias, Cordubensis. **Secunda opinio** ait, effectum causam voluntariam subsecutum, voluntati imputari debere eo etiam tempore, quo in potestate nostra non est. cuius sententiæ sunt Alexander, Altisiodorensis, & S. Thomas, Sorus, & alij iuniores, eamque probant. **Primo**, quia voluntarium potest esse aliquid in causa, & origine: nam qui vult antecedens, aut causam, eo ipso vult etiam consequens,

aut effectum. Item quia omnis actus exterior ex imperio voluntatis, & rationis profectus, solum est voluntarius, ut in causa, in ipso actu voluntatis, & rationis; ergo ad hoc, ut aliquis effectus sit voluntarius, sufficit voluntas antecedens. Adde, quod Aristoteles laudat eos legiflatores, ex quorum legibus ebrij duplici pœna pleñuntur: tum quia sponte, & culpa sua facti sunt ebrij: tum quia in ebrietate, mala sæpe committunt. **Accedit his**, quod si Titius verbi gratia dum vigilar, nocturnam in somno pollutionem futuram aut optet, & expectet, aut studiosè curet; dubitari non potest, quia nocturna pollutio postea in somno subsecuta voluntaria sit; siquidem aut optata, aut etiam expectata, quæ sita, & attentata contingit. Præterea, quia si Titius contra sui domini mandatum dormiat, totus illius somnus est voluntarius; & tamè postquam dormire cepit, non amplius reliqua somni pars est in eius potestate. Vltimo furius, vel ebrius, vel dormiens potest baptismate ablui, confirmari, à peccatis absolui, vngi oleo sacro, ex præcedenti, quam habuerit voluntate, à qua ille ante furorem, somnum, vel ebrietatem nullo modo recesserat.

In hac re sanè magni, & grauis momenti, quæ ad plurima definienda conducit, mihi quædam **dicenda sunt**: **Primum**, nullum effectum malum ex quacunque voluntate, vel causa voluntaria proficilcentem voluntati tribui, si per veram pœnitentiam emendata, aut per contrarium animi affectum deposita, derelictaque sit prior voluntas. Hoc docent Sorus, Maior, & alij iuniores. Ratio verò id firma, & efficax comprobatur, quia eo ipso, quod à priori voluntate receditur, iam non ex ea, sed aliunde effectus naturaliter emanat. Velut si Titius Caij seruus se abijciat, & præcipiet in puteum, vel foueam, vnde exire non possit, & eum sui facti pœniteat, in voluntatem eius conferri nec debet, nec potest, quod domini sui iussa non faciat interim dum in puteo, vel fouea iacet sua sponte prostratus. Pari modo iudicandum est de cæteris similibus; Velut si Titius sponte, vel culpa sua somno se det; si ebrius, vel furiosus, vel amens factus sit; si denique in ægritudine, periculum, aut eam vitæ conditionem deuenierit, ut ea præstare nequeat, quæ alioqui eum obire oportebat. In his enim omnibus in Titij voluntatem nequaquam sunt coniicienda aut bona, quæ geruntur, aut mala, quæ patrantur, quandoque voluntatem priorem mutauit. Consequitur etiam, ut si Titius mandatum, quo iussit Caium interficere, reuocauerit, in ipso amplius voluntatem conferenda non sit cædes Caij postea subsecuta. Eodem modo si lethali vulnere Caium affecerit, ac deinde doluerit, se eum vulnerasse, & post aliquot interim dies Caius vulnere exanimatus interijt. **Deinde mihi videtur longe probabilius, & verius**, neminem in somno, ebrietate, furore, vel amentia ex quacunque culpa prouenientem etiam per veram pœnitentiam non sublata, aut per contrariam voluntatem non mutata peccare: quod tradunt Gabriel, Maior, Coñarruias, Castrus, Almainus, Cordubensis quibus supra diximus locis. **Ratione id comprobo**: non enim peccat quis in eo, quod cauere, & de

Arist lib 3
Ethico. c. 5.
& lib. 2.
Poli. c. 10.
in fine.

Locis supra
citatis.

Locis supra
citatis.

August. li. 22. contra Faust. c. 44. & referatur 15. q. 1. cap. in ebriet. Verunt. Ambros. li. de Patriar. Abraba c. 8. & referatur 15. q. 1. c. sane. Hieron. ad Eusto. De custo. virginitat. Origen in Gen. ho. 5. quos duos auctores citat Couar. loco supra citato.

clinare nõ est in sua potestate; sed nemo in somno, ebrietate, vel amentia, quando rationis compos non est, potest impedire, aut deuitare effectum, etiam si culpa, & voluntate præcedenti somnus, ebrietas, vel amentia contigerit: nec est maior ratio, cur tunc mala potius tribuantur voluntati, quàm bona, sed tanquam certum communi sententia receptum est, neminem in somno, ebrietate, vel amentia mereri aliquid posse. Et certè ex Augustino, Ambrosio, Hieronymo, & Origene colligi videtur hæc sententia. ait enim Augustinus, culpandum esse Loth, non quantum incestus in ebrietate admittit, sed quantum ebrietas meretur. **Tertio, dicendum est**, in his, in quibus non requiritur consensus, sed satis est non contradicere, vt quis tacite consentiens habeatur, præcedens voluntas perseuerat in somno, ebrietate, vel amentia, si ante non fuerit per contrariam voluntatem depõsita. In ijs verò, in quibus est necessarius consensus, antecedens voluntas non creditur in ebrietate, furore, vel amentia permanere, etiam si ab ea recessum non fuerit. Ideo in sacramentis recipiendis, quoniam satis est, si voluntas non sit contraria, merito quis in amentia, ebrietate, vel furore ablui sacro baptismatis fonte potest, confirmari, absolui, vngi, vel ordinibus initiari, si horum voluntas præcesserit, nec fuerit mutata. Sic etiam potest absolui ab excommunicatione, ac cæteris Ecclesiasticis censuris, lententijs, & pœnis. at verò ad meritum, culpam siue peccatum necessarius est consensus: quare in amentia, furore, ebrietate, vel somno nemo mereri, aut peccare potest.

Quòd si obijcias, sufficere præcedentem voluntatem, præsertim quando effectus in ebrietate, amentia, vel somno subsequitur, antea optatus, expectatus, aut etiam studiosè conquisitus. Respondeo, tunc temporis meritum, vel culpam totam fuisse in voluntate, & causa præcedenti; id verò, quod postea subsecutum est, esse quidem effectum peccati, non tamen peccatum: fuit autem culpa in causa, quia poterat voluntas, & debebat causam auertere, & summuere, quod tamen non fecit: sed in effectu peccatum non est, quia cum est subsecutus, in potestate voluntatis non fuit. **Quarto, dicendum est**, saepe aliquem incidere in poenas iuris humani ob effectum ex culpa enatum, etiam si quando subsequitur, voluntarius, aut peccatum non sit: vt colligitur ex cap. Si quis. 15. quæst. 1. vbi dicitur, leuiorem poenitentiam esse imponendam ei, qui insaniens a lium occiderit: veluti si Titius telum in clericum iaciat, & mox antequam ad ipsum perueniat, incipiat dolere, incurrit in excommunicationem, cum postea telo clericus vulneratur. Sic etiam contrahit irregularitatem, si sagitta in alium immissa ipsum interimat. Pari modo nascitur obligatio restituendi damna ex eo effectu creata, quoniam pœna non tantum malefacientibus irrogantur ob voluntatis affectum, sed etiam ob externum effectum inde procreatum. Item, obligatio restituendi damnum, potius oritur ex ipso effectu, quo damnum est alteri illatum, quam ex voluntatis affectu. **Merito igitur Aristoteles sensit**, ebrios duplici pœna esse plectendos: tum quia apud homines puniuntur ef-

fectus ex peccato profecti. quoniam tamen peccata non sint, sunt tamen alijs incommodi: tum etiam quia aliquando ebrij rationis vsu non omnino, sed ex parte priuantur. Rogabis, si Titius vulneret Caium, & deinde Caio ex vulnere in lecto decumbente, peccatum suum sacerdoti sacra confessione fateatur, postea verò Caius ob vulnus intereat, debeat ne Titius de integro confiteri, se hominem occidisse, an verò satis ei sit, prius fuisse confessum, se lethale ei vulnus infixisse. Similiter si Titius, dum vigilat, optauerit, aut studiosè, & sollicitè nocturnam in somno pollutionem subsecuturam curauerit, & mox ante somnum peccati pœnitens confiteatur, se voluntariè pollutionis causam in somno dedisse, & postea pollutio in somno contingat, num ipso iure compellatur ad confitendum denudè, se in somno ex voluntate antecedente pollutum; an verò sufficiat sola, quam fecerat ante, confessio? Sotus negat, confessionem præcedentem sufficere: ideo nimirum, quia putat eadem hominis, & pollutionem noua confessione explicandam, eo quòd sit cædes, vel pollutio ex culpa præcedenti profecta. Sed contra hoc in primis vim habet argumentum: nam tamen si eiusmodi damnum, & incommodum ex præcedenti voluntate sit natum, peccatum tamen non est, quia Titius priorem voluntatem iam penitus exuerat. Item satis esse videtur, si Titius in priori confessione expresserit, se causam idoneam, & efficacem mortis, & pollutionis præbuisse. Quare dubia est, & incerta hac in re Soti sententia. **Alia verò ratio est de actu exteriori**, aut de mandato alteri dato, quando à voluntate priori non receditur: tunc enim actus exterior, aut per nos ipsos, aut per mandatarium opere completur, & voluntati tribuitur, cum denitari potest, ac debet, & id non fit. atque ideo in confessione est exponendus eo ipso, quòd malus est per se, quoniam rationi rectæ dissentaneus, atque contrarius: & voluntatis obiectum, & terminus, qui in actu mentis internum, vt causa deformitatem, & turpitudinem transfundit.

Cap. VIII.

Quando voluntas in actibus subsequentibus potestate duntaxat permanere intelligatur.

NON est modus facile cognoscere, quo modo, & quam diu voluntas, quæ præcessit potestate permaneat in actibus subsequentibus, quando illos præstatum nihil actu cogitantes de fine, quem nobis initio proposuimus. Alti si dorensis putat, voluntatem præcedentem in actibus subsequentibus vi, & potestate perdurare, donec per contrarium actum ab ea recedatur, vel temporis decurso ea finiatur. Veluti si Titius animo suo statuerit elargiri elemosynam pauperibus sibi in via occurrentibus, donec ad certum templum, quò pergat peruenit: huiusmodi voluntas ipso temporis processu finitur, quia vsque ad certum tempus erat ab initio constituta, & designata. quòd si ad certum tempus non fuisset, in ea Titius perseuerasset, donec per con-

trarium

Sot. in 4. dist. 12. q. 1. ar. 7.

AB

Alti si dorensis in summa li. 2. tract. 20. cap. 3. quæst. 3.